

Vikki Bengtsson tijdens de Nederlandse Boominfodag

Veel geld voor boomveiligheid, zonder dat dit meer veiligheid oplevert

dinsdag 25 juli 2023

Risico op ernstige boomongelukken laag, maar inzichten uit Brits onderzoek nog weinig toegepast

Al in 2011 werd in het Verenigd Koninkrijk een onderzoek afgerond naar veiligheid van bomen. Daaruit bleek dat bomen horen bij de groep van allerkleinste risicofactoren voor ernstige ongelukken. Toch wordt de kans dat er iets ernstigs gebeurt door vallende takken of bomen nog steeds hoog ingeschat. Daardoor wordt niet alleen (te) veel geld geïnvesteerd in boomveiligheid, ook sneuvelen waardevolle bomen onnodig.

Auteur: [Hanneke Tax](#)

Een mens lijdt dikwijls 't meest door 't lijden dat hij vreest, doch dat nooit op komt dagen - een oude tegeltjeswijsheid die ook van toepassing lijkt op (het denken over) bomen en boomveiligheid. Zeker gebeuren er soms heftige incidenten, waarbij mensen omkomen of ernstig gewond raken als gevolg van boomschade of waarbij vallende bomen of takken veel schade aanrichten in het verkeer en aan gebouwen. De Britse onderzoekers keken naar de statistische kant van die schade: niet alleen naar de ernst, maar ook naar de frequentie. En wat bleek: het reële risico op ongevallen door bomen valt ruimschoots in de categorie 'aanvaardbaar'. Incidenten met bomen lijken in dat licht het meest op incidenten.

Realisme

Tijdens de Boominfodag op 11 mei 2023 was de Zweedse ecooloog Vikki Bengtsson een van de sprekers. Haar lezing ging over de waardering en het beheer van veteranenbomen, bomen waaruit vanwege de leeftijd vaak takken vallen en waarbij de mogelijkheid bestaat dat ze omvallen. Bengtsson is daarnaast pleitbezorger voor een realistische omgang met boomveiligheid: 'Boombeheer is bedoeld om de waarde van bomen te behouden en te versterken en ook om de risico's op schade die bomen kunnen veroorzaken te beheersen. Maar dan wel in proportie.'

Kliko

In 2014 leverde Bengtsson de inhoud voor een video van VETree ('Risicobeheer van veteranenbomen met gezond verstand'), waarin de bevindingen van het genoemde Britse onderzoek worden vertaald naar de dagelijkse realiteit. Een van conclusies: de kans dat je naar het ziekenhuis moet als gevolg van een vallende boom of tak is vele malen kleiner dan de kans dat je daar terechtkomt door te voetballen of te schommelen. Zelfs de kliko buiten zetten is veertig keer zo gevaarlijk als langs bomen lopen. Ook het overlijdensrisico is berekend: de kans om door een vallende boom of tak om het leven te komen is 1 op 10.000.000; in het verkeer is dat 1 op 16.000. In het VK geldt een kans van 1 op 1.000.000 als een aanvaardbaar risico.

Aantal ziekenhuisbezoeken ten gevolge van:

vallende boom of tak:	55
voetballen:	262.000
schommelen:	10.900
kliko buiten zetten:	2.200

Aantal per jaar, gemiddeld over tien jaar - Brits onderzoek uit 2011

Mensen maken zich vaak geen zorgen over bomen. Screenshot uit film van VETree

Zorgeloos, maar toch.

Het blijkt dat mensen zich in het dagelijks leven zelden zorgen maken over het gevaar van bomen. In een park gaan ze rustig onder zware takken zitten, ze laten hun kinderen in bomen klimmen en gaan ook bij storm en regen op pad in een boomrijke omgeving. Maatschappelijk gezien ligt dat anders. Bestuurders, beheerders en bedrijven kijken naar risico's en aansprakelijkheid. Ook in de media krijgen ongelukken veel aandacht. Verhalen over een incident waarbij iemand is omgekomen of over een grote schadeclaim als gevolg van vallende bomen maken veel indruk. Mede door die breed uitgemeten berichtgeving worden volgens Bengtsson de risico's disproportioneel hoog ingeschat. Naar aanleiding van die inschatting wordt er veel geïnvesteerd in onderzoeken en snoei- en kapwerkzaamheden. Het risico op een groot incident is immers niet uit te sluiten. Maar, zo stelt Bengtsson, als de kans dat een groot incident zich daadwerkelijk voordoet heel klein is, is er sprake van een klein risico. En dat rechtvaardigt geen grote ingrepen.

Risico's soms acceptabel

'Boombeheer of het ontbreken ervan mag mensen niet blootstellen aan een aanzienlijke kans op overlijden, blijvende invaliditeit of ernstig letsel. Toch zijn ongelukken soms onvermijdelijk. Het risico daarop is onder bepaalde voorwaarden acceptabel', aldus Bengtsson in de toelichting.

Wanneer is het risico op een ongeluk acceptabel?

- Als de waarschijnlijkheid dat het gebeurt zeer klein is;
- als de gevaren duidelijk zijn voor gebruikers, zodat ze die kunnen vermijden;
- als er duidelijke voordelen zijn, in dit geval de waarde van bomen;
- als die voordelen zouden worden tenietgedaan door het verminderen van de risico's, bijvoorbeeld het sterk terugsnoeien of kappen van een boom.

Werken aan bomen is gevaarlijk

Daar komt nog iets bij: werken aan bomen sluit niet alleen risico's uit, maar levert ook een groot risico op. Uit het Britse onderzoek bleek dat er in de onderzochte periode gemiddeld iets meer dan zes mensen (uit de gehele bevolking) per jaar omkwamen bij een boomincident. De 'bevolkingsgroep' van boomverzorgers is klein; toch kwamen er uit die groep gemiddeld vijf mensen per jaar om bij het werken aan en in bomen. Een veel hoger risico, dus. De conclusie is dat het minstens zo gevaarlijk is om bomen te snoeien en te kappen voor de veiligheid van mensen als juist niet snoeien en kappen.

Dood hout: gevaar of waardevol?

Het zal niet verbazen dat Bengtsson stelt dat het belangrijk is om bomen, zeker ook oude, grote en veteranabomen, te behouden vanwege hun waarde. Opvallend is dat de eigenschappen waarom oude bomen gewaardeerd worden, dezelfde zijn als waarom ze als risico worden gezien: de karakteristieke uitstraling door het dode hout en de ecologische waarde. Tegelijk zorgt dat dode hout voor het risico dat de boom valt of takken laat vallen. Vallende takken kun je zien als een veiligheidsrisico, maar volgens Bengtsson is het ook een natuurlijke vorm van kroonreductie, onderdeel van het overlevingsmechanisme van de boom. Vallende takken horen er gewoon bij en ze vallen slechts zelden op mensen.

Dood hout, foto screenshot uit film VETree

Geld en aandacht

Het behoud van bomen hoort dus het belangrijkste doel van het boombeheer te zijn, om de waarde ervan te behouden: voor verkoeling van steden, opname van CO₂ en fijnstof, biodiversiteit, de gezondheid van mensen en sociale interactie. De (positieve) waarde daarvan is vele malen groter dan de (negatieve) waarde van de schaderisico's van bomen, zo luidt de teneur van het Britse onderzoek.

Bij de verdeling van geld en aandacht voor boombeheer zou daar dan ook het meeste naartoe moeten gaan. Boomkwaliteit en boomhoud zijn doelen, veiligheid is slechts een randvoorwaarde: 'Risicobeheer kan alleen worden uitgevoerd door de bomen en hun waarde voor mensen te begrijpen in de context waarin ze groeien.'

Bengtsson wil niet beweren dat bomen niet gecontroleerd hoeven te worden op het risico van takbreuk of dat het niet uitmaakt als mensen vlak langs een wankelende veteraanboom lopen. Het is belangrijk om risico's te beheersen, maar wel passend bij de situatie. In de genoemde VETree-video wordt een aantal aanwijzingen gegeven. Een veteraanboom in het buitengebied mag afsterven zoals hij dat van nature doet. Loopt er echter een wandelpad vlak langs of staat er bebouwing dichtbij, denk dan na over het verleggen van het pad of over kroonreductie. Dergelijke maatregelen zijn vaak goed voor de veiligheid én goed voor de boom.

Opties voor het beschermen van (oude) bomen in combinatie met veiligheid:

- Een informatiebord of pad verplaatsen, zodat mensen niet dicht bij de boom hoeven te komen;
- gras en kruiden hoger laten groeien in de kroonprojectie, zodat mensen ontmoedigd worden om onder de boom door te lopen;
- een wijdere omheining, zodat de groeiplaats meer ruimte heeft;
- selectieve kroonreductie: alleen waar nodig, bijvoorbeeld aan de kant van een weg of woning;
- met kabels en dergelijke de eventuele valrichting van de boom beïnvloeden, waardoor die niet over een weg kan vallen.

Beuk in Apeldoorn met een hekwerk ter bescherming

Bronnen

'Estimating the costs and benefits of changing the approach to tree safety management and the role of local risk/benefit evaluation' (2011), onderzoek in opdracht van de Britse National Tree Safety Group (NTSG). In de publicatie 'Common sense risk management of trees' wordt verslag gedaan van de inzichten uit dit onderzoek.

Bron: Boomzorg